

DITT BARN & DINA PENGAR

EN FÖRÄLDRAGUIDE OM PRIVATEKONOMI

BOKEN INNEHÅLLER FAKTA & INFORMATION FRÅN:

Centrala studiestödsnämnden (csn), Fondbolagens förening, Försäkringskassan, Konsumenternas Bank- och finansbyrå, Konsumenternas Försäkringsbyrå, Konsumentverket, Kronofogden och Pensionsmyndigheten.

Informationen är inte heltäckande och du kan behöva kontakta myndigheterna för att få detaljerad information om vad som gäller just dig.

REDAKTÖR: Finansinspektionen

Grattis!

Du ska bli förälder. För många är det en tid på väg mot något helt nytt. När livet förändras kan vi behöva fylla på med ny kunskap. Det gäller inte minst inom området privatekonomi. Oavsett om du redan har full koll på alla utgifter och intäkter och är medveten om vilka konsekvenser som olika val leder till, finns det nya risker och möjligheter i samband med föräldraskapet.

Den här guiden är till för att på ett och samma ställe informera dig om hur dina val kan påverka din privatekonomi. Guiden är uppdelad i tre delar: Att vänta barn, Förälder och Familj.

Som gravid behöver du ha koll på föräldraförsäkringen för att på bästa sätt kunna planera din föräldraledighet. Graviditeten är också en bra tid att se över dina kostnader och kanske starta ett buffertsparande om det saknas. Föräldraledigheten leder ofta till sänkta inkomster samtidigt som hushållets kostnader kan öka när barnet kommer.

Som förälder kan du ta ut föräldraledighet och ta hand om ditt barn. Det finns trygghetsregler som gäller då. Nu kan det också vara bra att se över dina försäkringar och planera för ett eventuellt framtida sparande till ditt barn.

När du bildat familj och barnet blir större finns det fler saker du som förälder behöver känna till, som försäkringsskyddet i skolförsäkringen och om barn kan ingå avtal.

Med kunskap kan du påverka den ekonomiska framtiden för dig och ditt barn. Och om det känns svårt och besvärligt finns det mycket gratis information och hjälp att få.

Nu är den perfekta tiden att ta tag i din ekonomi!

ATT ... VÄNTA BARN

Att få barn innebär en hel del
förändringar i familjens ekonomi.

Genom att läsa på och planera
inför framtiden kan du göra de val
som passar dig och din situation.

PLANERA DIN EKONOMI

Under graviditeten finns det tid att planera inför det nya livet som väntar. Det första barnet innebär en stor förändring, inte minst inom området privatekonomi.

► Om du känner till dina rättigheter blir det enklare att planera din ekonomi och undvika oväntade överraskningar.

Om du inte kan arbeta under graviditeten

Om du som anställd har ett fysiskt ansträngande arbete eller om det finns risker i arbetsmiljön som gör att du inte kan arbeta när du är gravid kan du få graviditetspenning.

Du kan få det:

- Om du inte kan arbeta för att du har ett fysiskt ansträngande arbete eller för att det finns risker i din arbetsmiljö.
- Du måste vara borta minst en fjärdedel av din vanliga arbetstid för att kunna få graviditetspenning.
- Om du inte kan bli omplacerad av din arbetsgivare till ett lättare eller mindre riskfyllt arbete.

Du ska också:

- Ha en arbetsinkomst som du går miste om.
- Vara försäkrad via socialförsäkringen. Det är de flesta som bor i Sverige.

I Försäkringskassans Väntabarn-guide kan du få anpassad information utifrån dina förutsättningar!

Sjukpenningsgrundande inkomst – ett begrepp att hålla koll på

Sjukpenningsgrundande inkomst, SGI, är ett belopp som räknas fram av Försäkringskassan utifrån din inkomst. Din SGI ligger till grund för hur mycket pengar du kan få om du till exempel blir sjuk, är föräldraledig eller stannar hemma för vård av barn, vab. Du kan läsa mer om vab i kapitlet Familj.

Oavsett om du har en SGI eller inte, kan du få föräldra-

penning när du är föräldraledig. Men utan SGI kan du inte få pengar om du till exempel blir sjuk eller behöver vabba. Din SGI är ungefär samma som din månadslön multiplicerat med 12.

I kapitlet Familj kan du läsa om hur du skyddar din SGI från och med barnets ettårsdag.

Gravidförsäkring – vad är det?

En gravidförsäkring är en frivillig privat försäkring som finns i två varianter, en som är gratis och en som kostar.

Den kostnadsfria försäkringen innehåller en olycksfallsförsäkring för dig och för barnet. Ibland också för partnern. Den innehåller också en livförsäkring. De kostnadsfria försäkringarna ger låga ersättningsbelopp.

Väljer du att betala för en gravidförsäkring får du, utöver

skyddet i gratisförsäkringen, även en försäkring som gäller om barnet blir allvarligt sjukt under de första sex månaderna.

I försäkringen ingår också en engångsersättning på cirka 50 000 kronor om barnet föds med en viss diagnos, exempelvis cerebral pares-skada, allvarligt hjärtfel eller Downs syndrom.

Om du skulle drabbas av graviditets- eller förlossningskomplikationer finns hos flera bolag möjlighet att få en engångsersättning på 1 000–3 000 kronor. Det finns även möjlighet till ersättning om du eller barnet ligger på sjukhus i flera dagar. ■

Du kan jämföra
olika försäkringar på:
konsumenternas.se

PLANERA FÖR NYA KOSTNADER

Att få barn kostar pengar. Genom att gå igenom familjens ekonomi och planera för framtiden kan du undvika överraskningar.

► Kostnader för barn

Att få barn innebär en hel del förändringar i familjens ekonomi. Kostnaderna ökar och varierar i storlek under barnets uppväxt. Det första året under barnets liv brukar vara dyrast. I samband med att barnets föds blir det ofta stora engångskostnader för utrustning som exempelvis barnvagn, barnsäng och barnstol. Konsumentverket har beräknat att det kostar cirka 20 000 kronor för en basutrustning för barnets första år, om allt köps nytt. Sedan tillkommer löpande kostnader för bland annat mat, kläder och blöjor för omkring 22 000 kronor det första året.

Genom att låna utrustning och kläder av släkt och vänner, eller köpa begagnat, kan du minska dina kostnader och samtidigt göra en insats för miljön.

När barnet blir äldre sjunker kostnaderna under en period.

Sedan ökar de igen när barnet kommer upp i skolåldern. Då tillkommer kostnader för viss skolutrustning, mer kläder och fritidsaktiviteter. Tonåren är sedan den period då kostnaderna är som störst.

Budgeten på sidan 15 baseras på Konsumentverkets kostnadsberäkningar som utgår från ett grundläggande behov av varor och tjänster som vanligtvis behövs för ett vardagsliv i Sverige oberoende av hushållets inkomster. Beräkningarna visar en rimlig standard, varken existensminimum eller överflödskonsumtion. →

Om du vill läsa mer om kostnadsberäkningarna finns mer information på:

www.konsumentverket.se

SE ÖVER TRANSPORT-KOSTNADERNA

Att ha bil kostar mer än vad du kanske vill tro. Du kanske kan cykla eller åka kollektivt i stället? På webbplatsen [Bilsvar](https://bilsvar.se), bilsvar.se kan du räkna ut vad det kostar att ha bil och jämföra olika bilmodeller med varandra.

OBS!

Om du som förälder får skulder som hamnar hos Kronofogden ingår sparande till barn i dina tillgångar, om du sparar i ditt namn. Pengarna kan då inte undantas från utmätning för skulder som du har.

Tips!

Har du möjlighet så kan du spara till exempelvis en buffert. Då klarar du de dyrare månaderna och de oväntade kostnaderna bättre.

Vad kostar
det att leva?

**GENOMSNITTLIGA KOSTNADER
FÖR BARN:**

Basutrustning: 20 000 kr

0 år: 1 830 kronor/månad

1–2 år: 2 280 kronor/månad

4 år: 2 310 kronor/månad

7 år: 3 110 kronor/månad

15 år: 4 110 kronor/månad

Månadsbudget, belopp i kronor

Inkomster (efter skatt)	Vuxen	Barn	Min månadsbudget
Lön, föräldrapenning, studiebidrag etc.			
Barnbidrag		1 250	
Summa inkomster			
Utgifter			
Mat lagas hemma utom lunch vardagar (inklusive matlåda 2 250 kr)	1 940		
Lunch ute (20 gånger/månad)	1 880		
Förbrukningsvaror	120		
Saker till hemmet	610		
Medier (tv, musik, bredband, tidning etc.)	1 150		
Bostad (hyra, avgift, lån etc.)	5 200		
Hemförsäkring (mellanstor stad)	100		
Personlig hygien	490		
Kläder och skor	670		
Fritid		700	
Mobiltelefon	330		
Fack och a-kassa	490		
Resor med kollektivtrafik	580		
Övrigt	–		
Summa utgifter	14 260		
Sparande			
RESULTAT			

Att spara för mer eller mindre oförutsedda utgifter

Buffertsparande

Den kommande föräldradigheten kan innebära ett visst inkomstbortfall. För att kompensera för det kan det vara bra att redan nu försöka spara lite att ha som buffert eller som ett tillskott under föräldradigheten. En buffert är pengar som kan användas till oförutsedda utgifter. När du sparar till en buffert är det därför viktigt att pengarna i princip är omedelbart tillgängliga.

Hur mycket bör du ha i buffert?

Hur mycket pengar som behövs beror på din situation. En person som bor i en stor gammal villa kan behöva en större buffert än en person som bor i en liten hyresrätt, eftersom de oförutsedda utgifterna kan bli högre för husägaren. Generellt brukar ett par månadslöner nämnas som rimligt ifall det händer något oförutsett.

Alla har inte möjlighet att lägga undan pengar, men det är bra att börja spara även om utrymmet är litet. Med en buffert minskar du risken att hamna i en situation

där du måste låna pengar för att få ihop ekonomin.

Du kan jämföra kostnader för olika lån på:

konsumenter.nas.se

Var bör du ha ditt buffertsparande?

Sparande på ett lönekonto ger ingen eller låg ränta. Därför är det bättre att öppna ett sparkonto för ditt buffertsparande. Där kan du ofta få lite mer ränta.

Det finns sparkonton med fria uttag och sparkonton med bindningstid. För ditt buffertsparande passar ett sparkonto med fria uttag bäst eftersom pengarna ska vara tillgängliga direkt.

Kontrollera att kontot har insättningsgaranti. Den statliga insättningsgarantin innebär att du är garanterad att få tillbaka dina pengar, upp till 1 050 000 kr.

Du hittar information om insättningsgarantin hos Riksgälden: riksgalden.se

*Om din ekonomi inte går ihop
Kan du ta hjälp av kommunens
budget- och skuldrådgivare för att
planera din ekonomi och hantera
dina skulder.*

Budgetrådgivning – planera din ekonomi

Har du svårt att få pengarna att räcka? Budget- och skuldrådgivaren kan ge dig konkreta förslag på hur du kan planera för att klara din ekonomi på lång sikt och hjälpa dig att utforma en budget så att den passar dina förutsättningar.

Skuldrådgivning – hantera dina skulder

Om du har svårt att hantera dina skulder kan budget- och skuldrådgivaren tillsammans med dig se över vilka möjligheter som finns för att lösa situationen.

Målet med skuldrådgivningen är att reda ut vilka skulder du har och hitta en väg ut ur skuldsättningen.

Du kan till exempel få hjälp med att:

- räkna ut hur mycket som är rimligt att betala av på skulderna varje månad.

- kontakta dem du är skyldig pengar för att diskutera en lösning.

Möjliga lösningar kan till exempel vara att samla alla skulder hos en långivare eller att ni kommer överens om nya betalningsvillkor.

Vad händer om du inte kan betala?

Det första du bör göra är att kontakta den du är skyldig pengar och se om det går att komma överens om en avbetalningsplan. Om ni inte hittar en gemensam lösning kan den som vill ha betalt vända sig till Kronofogden. Kronofogden är en myndighet som agerar mellanhand mellan den som ska ha betalt och den som ska betala.

Skulder till staten, exempelvis obetalda skatter och studielån, →

Kronofogden är en statlig myndighet som hjälper företag och privatpersoner att få betalt.

Inkassoföretag är privata företag som arbetar med att hjälpa andra företag att få betalt.

skickas direkt till Kronofogden för indrivning. Indrivning innebär att Kronofogden ska se till att skulden blir betald. Det gör de genom att utreda om något du äger kan säljas eller om en del av din lön kan gå till att betala skulden.

Om det är ett företag som du är skyldig pengar kan företaget skicka en påminnelse på räkningen eller anlita ett inkassobolag. Ofta tillkommer det ränta och olika avgifter på den obetalda fak-

turan vilket gör att skulden ökar.

Företag är inte skyldiga att skicka påminnelser. För att Kronofogden ska kunna driva in skulden måste det finnas ett beslut om att du är skyldig att betala. Kronofogden skickar då ett betalningsföreläggande till dig. Du ska skriva på och skicka tillbaka ett delgivningskvitto för att meddela Kronofogden att du har tagit emot brevet. Du ska också informera Kronofogden om att skulden är felaktig om så →

VAD KAN DU GÖRA OM DU FÅR PROBLEM ATT BETALA DIN HYRA?

Kan du inte betala din hyra riskerar du att bli vräkt, det vill säga bli av med din bostad. Därför är det viktigt att du agerar så tidigt som möjligt och kontaktar din hyresvärd för att ta reda på dina alternativ. Ring även kommunens socialtjänst för råd och vägledning.

Har hyresvärden lämnat in en ansökan om vräkning till Kronofogden är alltid socialtjänsten i din kommun informerad. Socialtjänsten ska vara med vid vräkningen när det finns barn i

hushållet. Du kan också ringa Kronofogden för att få information om vad som kommer att hända, hur en vräkning går till och vilka handlingsalternativ du har. Om du riskerar att bli vräkt, tänk på att prata med ditt barn.

På Kronofogdens webbplats:

kronofogden.se

finns ett föräldrastödande material som kan hjälpa dig inför samtalet med barnet.

RÅDGIVNING

Om du har svårt att få din ekonomi att gå ihop kan kommunens budget- och skuldrådgivare hjälpa dig.

Du kan få hjälp

- att planera din ekonomi
- att hantera dina skulder
- att kontakta dem du är skyldig pengar
- inför och under en skuldsanering.

Budget- och skuldrådgivaren har tystnadsplikt. Rådgivningen är kostnadsfri och anpassas efter din ekonomiska situation.

För att komma i kontakt med budget-och skuldrådgivningen kan du ringa din kommuns växel. Du hittar kontaktuppgifter på kommunens webbplats och på vägledningssajten Hallå konsument: hallakonsument.se

skulle vara fallet. Om du inte gör det kan Kronofogden besluta att du är betalningsskyldig och där-
efter se till att skulden blir betald.

Kontakta Kronofogden på telefonnummer 0771-73 73 00 om det är något du behöver hjälp med. De hjälper både dig som ska betala och den som ska ha betalt.
Läs mer på: kronofogden.se

En lite skuld blir snabbt stor

En räkning kostar mer ju längre tid det tar för dig att betala. När du köper något ingår du ett avtal. I avtalet står det oftast att det tillkommer en dröjsmålsränta om du inte betalar i tid. Räntan blir då en ytterligare kostnad, för den sena betalningen.

Vanligtvis tillkommer det fler kostnader som läggs på skulden:

- påminnelseavgift 60 kronor
- inkassoavgift 180 kronor
- kostnader på 680 kronor när ansökan om betalningsföreläggande lämnas in till Kronofogden.
- grundavgift på 600 kronor för en ansökan om indrivning. (Kostnaderna avser 2019.)

Tips

OM DU FÅR PROBLEM MED EKONOMIN

- Agera så fort som möjligt. Kontakta den som du ska betala till och diskutera möjligheter till avbetalning eller att betala vid ett senare tillfälle.
- Hyran är en av de viktigaste räkningarna. Betalar du inte den riskerar du att bli vräkt.
- En liten skuld blir snabbt stor. Var aktiv om du har svårt att få pengarna att räcka till.
- Bygg upp en buffert genom att spara regelbundet.
- Handla inte för pengar du inte har. Om du handlar på avbetalning bör du vara säker på att du kommer att ha pengar att betala med under hela perioden som avbetalningen gäller.

Betalningsanmärkning

– så funkar det

Kreditupplysningsföretag registrerar betalningsanmärkningar utifrån uppgifter de hämtar från bland annat banker och Kronofogden. En betalningsanmärkning kan innebära problem med att bland annat ingå avtal, köpa saker på kredit eller skaffa ny bostad. Kronofogden beslutar inte om betalningsanmärkningar och har inte heller något register över anmärkningarna.

Om du vill veta om du har en betalningsanmärkning kan du kontakta något av kreditupplysningsföretagen.

Kontaktuppgifter till kreditupplysningsföretagen hittar du på Datainspektionens webbplats:
datainspektionen.se

Vad händer om du har skulder hos Kronofogden och får barn?

Om Kronofogden ska utmäta en del av dina inkomster för att betala dina skulder behöver de beräkna hur mycket du har rätt att ha kvar för hushållets utgifter. Det är därför viktigt att

Kronofogden känner till hur din familjesituation ser ut och vilka som ingår i hushållet.

Om du har skulder behöver du alltså meddela Kronofogden om du får barn.

Vad händer om du har en pågående löneutmätning och får barn?

Har du en pågående utmätning i din lön räknar Kronofogden om utmätningen om du får ändrade inkomster och utgifter. När du är föräldraledig med föräldrapenning gör myndigheten en ny beräkning utifrån din nya inkomst. Du får även behålla pengar för barnets levnadskostnader. Om du har en pågående löneutmätning är därför viktigt att du så fort som möjligt kontaktar Kronofogden och informerar om att du fått barn.

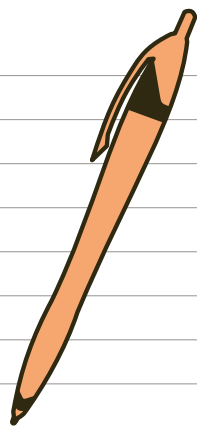
Är du förälder med barn boende hos dig på halvtid, ”varannan vecka”, kan du få behålla en del inkomster för den tid som barnet bor hos dig. ■

Checklista

✓ FÖR ATT FÅ PENGARNA ATT RÄCKA LÄNGRE

- ☐ Gör en budget. I Konsumentverkets budgetkalkyl som finns på sidan 15 kan du även jämföra dina kostnader med Konsumentverkets beräkningar. Kanske kan du minska några kostnader?
- ☐ Planera dina matinköp. Gör en veckomatsedel med inköpslista och håll dig till den när du handlar. Det sparar du både tid och pengar på. Lär dig vad saker kostar, då blir det lättare att hitta de lägsta priserna. Använd dig av jämförpriser för att ta reda på vilken vara och vilken affär som är billigast.
- ☐ Gör egen matlåda. Genom att laga mat hemma, ta vara på rester och göra matlådor kan du spara flera hundra kronor i månaden.
- ☐ Se över avtalen för tv, internet, telefon, el med mera. Det kan finnas pengar att spara genom att byta elavtal eller elleverantör.
- ☐ Se över transportkostnaderna. Att ha bil kostar mer än vad du kanske vill tro. Du kanske kan cykla eller åka kollektivt i stället? På Konsumentverkets webbplats Bilsvar.se kan du räkna ut vad det kostar att ha bil och jämföra olika bilmodeller med varandra.
- ☐ Spara energi. Du kan påverka dina elkostnader på olika sätt, bland annat genom att dra ur kontakten till hemelektronik när den inte används och genom att alltid tvätta fulla tvättmaskiner. För mer information kan du kontakta kommunens energirådgivare eller testa energikalkylen på Energimyndighetens webbplats.
- ☐ Se över lånen. Har du många dyra lån? Kolla med banken om du kan samla alla lån till ett enda och samtidigt förhandla dig till en bättre ränta. Du kanske kan byta bank? Läs mer om hur det går till på konsumenternas.se.
- ☐ Inför köpstopp. Testa att leva med inköpsstopp en månad då du bara får handla det som är absolut nödvändigt. Hur mycket pengar kan du spara under en månad?

MIN ÅTGÄRDSLISTA:

DINA RÄTTIGHETER SOM KONSUMENT

Som konsument har du rättigheter enligt konsumentköplagen. Butiken kan också ge dig ytterligare rättigheter, om de vill. Du har alltid rätt att reklamera en felaktig vara.

► Enligt Konsumentverkets beräkningar kostar basutrustningen för barnets första år 20 000 kronor, om allt köps nytt. För att undvika dyra misstag är det bra att känna till sina rättigheter som konsument.

Avtal kan vara skriftliga och muntliga

När du köper något i en butik, beställer en vara på nätet eller anlitar en hantverkare, ingår du ett avtal. Det finns många former av avtal och olika regler gäller beroende på vad du avtalar om.

Tänk på det här:

- Läs alltid villkoren innan du tackar ja eller skriver under något.
- Om du ingått ett avtal måste du och den du ingått det med följa avtalet.

- Både muntliga och skriftliga avtal är bindande. Vid telefonförsäljning måste avtalet vara skriftligt om försäljaren kontaktat dig.

Ångerrätt

När du handlar i en butik har du ingen laglig rätt att ångra köpet. Butiken kan erbjuda det, men det är frivilligt. Fråga i butiken vad som gäller innan du handlar. Har du redan handlat hittar du informationen på kvittot.

Om du köper något på nätet, via telefonförsäljning eller om du ingår ett avtal utanför säljarens affärslokal, har du alltid två veckors ångerrätt.

Tänk på det här:

- Du har 14 dagars ångerrätt när du handlar via nätet, telefon, postorder eller utanför säljarens affärslokal.

- Ångerfristen, de 14 dagar du har rätt att ångra dig, börjar räknas dagen efter att du tagit emot varan. Om du köper en tjänst räknas ångerfristen från dagen efter att du ingick avtalet. Vid telefonförsäljning har ett avtal ingåtts först efter att du har bekräftat det skriftligt.
- Säljaren ska ge dig information om hur du ångrar köpet innan du ingår avtalet. Om säljaren inte gett dig tillräcklig information förlängs ångerfristen.
- Ångerrätten gäller inte för alla sorters köp. Den gäller exempelvis inte när du köper en resa eller en specialtillverkad produkt.

- Tänk på att ångra dig skriftligt och spara en kopia som bevis.

Öppet köp och bytesrätt är frivilligt för butiken

Det finns ingen lag som ger dig rätt till öppet köp. Öppet köp är frivilligt och det är upp till varje butik att bestämma vilka regler som gäller hos dem. En del butiker erbjuder upp till 365 dagars öppet köp, medan andra inte ger dig rätt till öppet köp alls. Butiker kan också ha bestämmelser som säger att du exempelvis inte får lämna tillbaka varan om du har öppnat förpackningen.

Bytesrätt, där du i stället för

att få pengarna tillbaka får byta varan mot något annat i butiken, är också frivilligt från butikernas sida. Det finns ingen lag som ger dig bytesrätt utan butikerna kan sätta sina egna regler.

Din rätt att reklamera

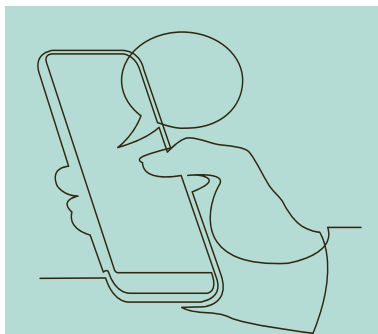
Om det är fel på en vara eller tjänst du köpt kan du reklamera den oavsett om du har öppet köp eller inte. Att reklamera innebär att du kontaktar företaget och klagar på felet. I Sverige har du alltid tre års reklamationsrätt. Inom EU kan du reklamera en vara i två år.

När du köper en vara har du ett extra starkt skydd de första sex månaderna. Fel som visar sig inom denna tid ses enligt lagen som ursprungliga fel, alltså fel som säljaren ansvarar för. Säljaren måste inom dessa sex månader bevisa att felet inte fanns på varan när de sålde den för att kunna säga nej till din reklamation.

Mer information hittar du på:
hallakonsument.se

När det gått mer än sex månader går bevisansvaret över till dig som konsument. Det betyder att du ska kunna bevisa att det är ett ursprungligt fel på varan för att kunna kräva något av företaget. Det finns ingen sexmånadersregel vid köp av tjänst. Din rätt att reklamera gäller oavsett om du fått garanti eller inte.

Kontakta konsumentvägledningen!

Om du vill ha mer information och hjälp kan du kontakta den lokala konsumentvägledningen.

Du hittar kontaktuppgifter till din konsumentvägledare hos Hallå konsument:

hallakonsument.se/kommunernas-konsumentverksamhet

”SÄLJAREN MÅSTE INOM SEX MÅNADER BEVISA ATT FELET INTE FANNS PÅ VARAN NÄR DE SÅLDE DEN FÖR ATT KUNNA SÄGA NEJ TILL DIN REKLAMATION.”

Garanti kan utöka dina rättigheter

Garanti är frivilligt. Utöver det skydd som finns i lagen kan företaget ge dig en garanti. Företaget bestämmer vad garantin omfattar, men om ett fel omfattas av garantin ska det åtgärdas utan kostnad för dig. Det betyder att det är först efter att garantin har löpt ut som du själv måste bevisa att felet är ursprungligt. En garanti kan alltså ge dig bättre rättigheter än de du har enligt lag. Villkoren i garantin kan aldrig ge dig sämre rättigheter än vad konsumentlagstiftningen gör.

Konsumentvägledning för dig
Många kommuner erbjuder konsumentvägledning, som kan hjälpa dig att hitta information om varor och tjänster. De kan också visa dig hur du tyder och skriver avtal inför köp av varor och tjänster.

Om du redan köpt en vara eller tjänst som du är missnöjd med kan konsumentvägledningen ge dig information om dina rättigheter och hur du klagar på rätt sätt med stöd av de lagar som finns på konsumentområdet, till exempel konsumentköplagen och konsumenttjänstlagen. ■

Studiemedel & studiestartsstöd

Studerar du eller barnets andra förälder med studiemedel eller studiestartsstöd från Centrala studiestödsnämnden (csn) är det några saker som är bra att tänka på i samband med barnets födsel.

Tio dagars ledighet vid barnets födsel

Om barnets andra förälder studerar och tar ut så kallade 10-dagar vid barnets födelse, är det bra att anmäla det till csn. Då kan hen få ta del av de trygghetsregler som finns för att hjälpa studerande som har bidrag och lån från csn.

Om du avbryter eller gör uppehåll i dina studier

Om du avbryter dina studier eller gör ett studieuppehåll när du får barn, är det viktigt att du meddelar det till csn. Då har du nämligen inte rätt till bidrag och lån från csn längre. Meddela dem så snart du vet vilket datum du slutar studera. Då stoppar de dina kommande utbetalningar, så att du inte behöver betala tillbaka de pengarna.

Kontakta csn om du har frågor: [csn.se](https://www.csn.se)

PRIVATA FÖRSÄKRINGAR

En privat försäkring kostar pengar och du väljer utifrån din situation vilket försäkringsskydd som passar dig och din ekonomi.

► Privata försäkringar

Vilka försäkringar som är bra att ha är individuellt och beror på hur din privatekonomi ser ut. Grunden i en försäkring är att många personer delar på en risk. Det betyder att många kan betala in en premie (avgift) så att den som råkar ut för en skada kan få ekonomisk hjälp. En försäkring ger ett skydd så att varje person inte behöver ha en buffert som täcker allt som kan hända. Försäkringar har ofta en självrisk, ett belopp som du själv står för. Information om självrisken finns i försäkringsvillkoren.

En försäkring kostar pengar och det kan vara bra att fundera på vad just du behöver. Vilken skada kan du betala själv och vilken skada kan du behöva försäkra dig mot? Att ha för många eller för få försäkringar kan bli onödigt dyrt.

Hemförsäkring

De flesta behöver en hemförsäkring, oavsett hur de bor. En hemförsäkring är ett grundläggande försäkringspaket som kan ge ersättning för dina saker om de blir stulna eller skadas vid exempelvis en brand eller vattenskada. Dessutom innehåller alla hemförsäkringar reseskydd, rättsskydd, överfallsskydd och ansvarsskydd (skadeståndsskydd).

Bor du i en hyresrätt räcker det att du har en vanlig hemförsäkring. Bor du i en bostadsrätt eller villa behöver du dessutom en särskild försäkring för bostadsrätten eller villan för att skydda bostaden.

En hemförsäkring kan ingå om du är medlem i ett fackförbund. Kolla upp vad som gäller för dig.

”EN FÖRSÄKRING GER ETT SKYDD SÅ ATT VARJE PERSON INTE BEHÖVER HA EN BUFFERT SOM TÄCKER ALLT SOM KAN HÄNDA.”

Samma hemförsäkring för alla i hushållet

En och samma hemförsäkring gäller oftast för alla som är skrivna på samma adress och som delar hushåll med varandra. Men några försäkringsbolag kräver att varje person som ska omfattas av försäkringen namnges i försäkringsavtalet. Om försäkringsbolaget kräver att alla ska namnges i avtalet är det därför viktigt att meddela försäkringsbolaget när nya familjemedlemmar har tillkommit. Om du har barn som bor växelvis hos föräldrarna och

är folkbokförda hos dig eller den andra föräldern, gäller som regel din hemförsäkring för barnen när de är hos dig.

Försäkringar gäller normalt för ett år i taget. Under försäkringsåret kan du inte byta eller säga upp försäkringen. Du kan endast säga upp försäkringen om ditt försäkringsbehov upphör, om du till exempel flyttar utomlands eller flyttar ihop med någon som redan har en hemförsäkring.

Egendomsskydd

Hemförsäkringen omfattar alla

saker som du äger, hyr eller lånar för ditt privata bruk.

Hos vissa försäkringsbolag får du ett bestämt försäkringsbelopp när du tecknar försäkring. Försäkringsbeloppet ska motsvara värdet på alla dina saker vid en totalskada, exempelvis om ditt hem brinner ner. Hos andra bolag ska du i stället själv välja försäkringsbelopp som motsvarar värdet på alla dina saker.

Reseskydd

Reseskyddet i hemförsäkringen gäller i upp till 45 dagar, eller 60 dagar hos vissa bolag.

Ska du vara borta längre är det viktigt att du i förväg förlänger reseskyddet eller tecknar en särskild reseförsäkring som ska gälla när reseskyddet gått ut. Det är närmast omöjligt att göra det om skyddet går ut medan du är borta.

Barn under 18 år som du har vårdnaden om men som inte är skrivna på din adress omfattas normalt av ditt reseskydd.

Reseskyddet i hemförsäkringen ersätter vårdkostnader på en resa om du drabbas av akut sjukdom eller olycksfall. Du kan också få ersättning för hemtransport till →

ALLA HEMFÖRSÄKRINGAR INNEHÅLLER:

- **Egendomsskydd** (lösöre som möbler, hemelektronik, kläder med mera): Ger ersättning vid till exempel brand eller stöld.
- **Reseskydd**, gäller i 45 dagar (hos vissa bolag i 60 dagar):
- Ersätter bland annat kostnader för sjukvård som annars kan kosta dig hundratusentals kronor, och ambulansflyg som kan kosta uppåt en miljon kronor.
- **Ansvarsskydd** (skadeståndsskydd): Kan betala skadestånd som du krävs på.
- **Rättsskydd** (juridiskt ombud): Kan ersätta dina kostnader för ett juridiskt ombud vid en tvist.
- **Överfallsskydd**: Kan ge ersättning om du blir utsatt för till exempel ett överfall.

”RESESKYDDET I DIN HEMFÖRSÄKRING ERSÄTTER VÅRDKOSTNADER PÅ EN RESA OM DU DRABBAS AV AKUT SJUKDOM ELLER OLYCKSFALL.”

Sverige vid en svår skada. Akut tandvård kan också ersättas till ett visst belopp.

Ansvarsskydd

Om du krävs på ersättning från någon som anser att du eller ditt barn har orsakat en person- eller sakskada, kan du få hjälp genom ansvarsskyddet i din hemförsäkring. Ditt försäkringsbolag utreder då om du är vållande till skadan, det vill säga att du orsakat skadan av oaktsamhet. Om du anses vara vållande kan försäkringsbolaget betala ersättning, skadestånd, till den som har drabbats av skadan. Exempel på när ansvarsskyddet kan användas är om du av oaktsamhet haft sönder ett handfat i din hyreslägenhet, om du av oaktsamhet har orsakat en vattenskada hos grannen eller

om ditt barn av oaktsamhet har orsakat en skada på en sak.

Om din hund skadar någon har du ett strikt ansvar och blir oavsett vållande skadeståndsskyldig gentemot den som din hund skadat.

Rättsskydd

Om du hamnar i en rättslig tvist med en annan person kan du få ersättning genom rättsskyddet. Det som ersätts är kostnader för att anlita ett juridiskt ombud. Du måste som regel haft en hemförsäkring under en sammanhängande period om två år för att kunna utnyttja rättsskyddet. Det gör inget om du haft olika försäkringsbolag, det viktiga är att du inte varit oförsäkrad.

De tvister som kan omfattas av rättsskyddet måste vara så kallade tvistemål och kunna prövas i tingsrätt, hovrätt eller Högsta domstolen.

Exempel på vanliga tvister där rättsskyddet kan användas är arvstvister, tvister om fel i fastighet, skadeståndstvister samt tvister om barn som gäller vårdnad, boende och umgänge om de uppkommer något år efter en separation.

Överfallsskydd

Om någon i familjen skulle bli utsatt för misshandel finns det möjlighet att få ersättning med ett schablonbelopp ur överfallsskyddet. Vissa försäkringsbolag ersätter även med ett schablonbelopp om ett barn drabbas av mobbning i skolan. I överfallsskyddet ingår också rätt till kris-terapi för den som har behov av terapi- eller psykologhjälp efter en händelse.

Överfallsskyddet gäller normalt inte om du skadats av någon som omfattas av samma försäkring som du själv, men vissa bolag gör undantag.

Annat skydd som kan ingå i hemförsäkringen:

Allriskskydd

I vissa hemförsäkringar ingår en allriskförsäkring, även kallad drulleförsäkring, som kan ge ersättning vid en plötslig och oförutsedd händelse. I de mindre omfattande hemförsäkringar, så kallade basförsäkringar, måste allriskförsäkringen normalt tecknas som ett tillägg.

Typiskt för allriskskador är att de är plötsliga och oförutsedda.

Till exempel om du eller ditt barn råkar välla tv:n, spilla något på datorn, tappa mobilen eller datorn i golvet, eller tappa ett halsband. En allriskskada kan också uppkomma om ett barn kissar i sängen och madrassen blir förstörd eller andra plötsliga och oförutsedda händelser.

Med plötslig menas att skadan ska ha ett snabbt förlopp och att skadan inte ska gå att förutse.

Information om självrisken hittar du i försäkringsvillkoren.

Id-skydd

Id-skydd ingår i vissa hemförsäkringar. Skyddet innebär att försäkringsbolaget står för rådgivning och vissa åtgärder om du skulle bli utsatt för en obehörig →

TIPS!

Ring Konsumenternas Försäkringsbyrå för kostnadsfri vägledning om försäkringar. Telefontid är vardagar klockan 9.00–12.00 på telefonnummer 0200-22 58 00

handling eller ett bedrägeri som rör din personliga identitet, det som i dagligt tal kallas för id-stöld eller id-kapning.

Inget id-skydd kan förhindra att du drabbas av en id-stöld, men du kan minska risken för att drabbas med vissa åtgärder. Du kan till exempel spärra obehörig adressändring.

Du kan spärra obehörig adressändring på: skatteverket.se

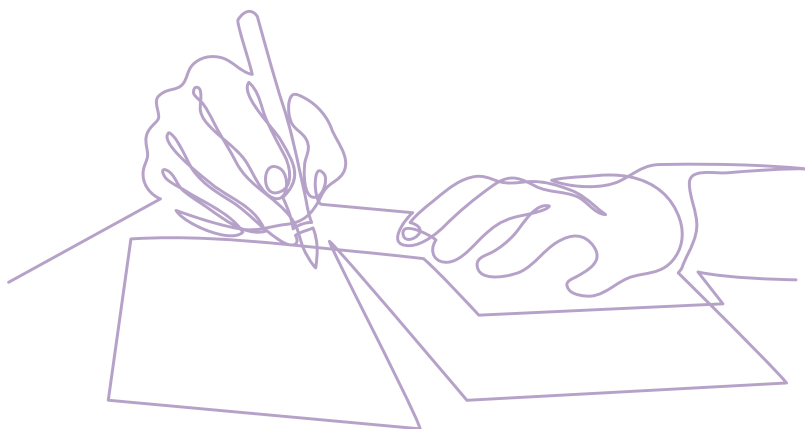
Separat försäkring för dina saker

När du köper till exempel en tv, mobiltelefon, dator, klocka eller

ett smycke, erbjuds du ofta att teckna en särskild försäkring. En sådan så kallad produktförsäkring kan ge ersättning vid en skada som uppkommer genom en plötslig och oförutsedd händelse.

Produktförsäkring, allriskskydd eller elektroniskskydd?

En produktförsäkring har ofta en lägre självrisk än allriskförsäkringen i hemförsäkringen eller ingen självrisk alls. Dessutom kan avskrivningsreglerna ibland vara förmånligare än i hemförsäkringen, det vill säga produkten kan "tappa i värde" i lägre takt än enligt villkoren i hemförsäkringen.

Innan du bestämmer om du ska teckna en produktförsäkring bör du se över vilket skydd du har i din hemförsäkring. En allriskförsäkring ger ett motsvarande skydd för alla dina saker, medan en produktförsäkring bara gäller för just den vara du har köpt och försäkrat.

Kontrollera vilka undantag som finns i produktförsäkringen eftersom alla försäkringar har undantag. Tänk på att den produkt som du har tecknat försäkringen på sjunker i värde. Särskilt elektronikprylar sjunker snabbt i värde, vilket innebär att du efter en tid kan betala en försäkringspremie som är högre än den ersättning du skulle få ut om produkten skulle skadas.

Vissa bankkort innehåller en allriskförsäkring för plötslig och oförutsedd händelse, eller ger en förlängd garanti när du köper vissa varor. Om du köper en vara med kort bör du därför kontrollera vilket försäkringsskydd du har genom kortet innan du tecknar en särskild försäkring.

I vissa mer omfattande hemförsäkringar ingår ett elektronikskydd som motsvarar innehållet i en produktförsäkring.

”EN ALLRISKFÖRSÄKRING GER ETT SKYDD FÖR ALLA DINA SAKER MEDAN EN PRODUKTFÖRSÄKRING BARA GÄLLER FÖR DEN PRODUKT DU FÖRSÄKRAT.”

Elektronikskyddet gäller, till skillnad från en produktförsäkring, alla dina elektronikvaror som finns uppräknade i försäkringsvillkoren. Ett elektronikskydd går ofta att teckna som tillägg till en hemförsäkring om det inte redan ingår. Elektronikskyddet kan gälla för hemelektronik som tv och dator, men mobiltelefoner och surfplattor är vanliga undantag. ■

Läs mer om försäkringar
hos Konsumenternas
Försäkringsbyrå:
[konsumenternas.se](https://www.konsumenternas.se)

FAMILJEJURIDIK

Kunskap om några grundläggande regler inom juridiken kan hjälpa dig att göra medvetna val som kan ge dig ökad ekonomisk trygghet.

► Inför föräldraskapet kan det även vara bra att fundera på hur ekonomin påverkas vid en separation, skilsmässa eller dödsfall. När vi blir sambor, gifter oss eller får barn ställer vi oss sällan frågan vad som händer om vi skulle separera eller om en partner avlider. Det är inte sällan först när det är för sent som vi blir varse vilka lagar och regler som gäller.

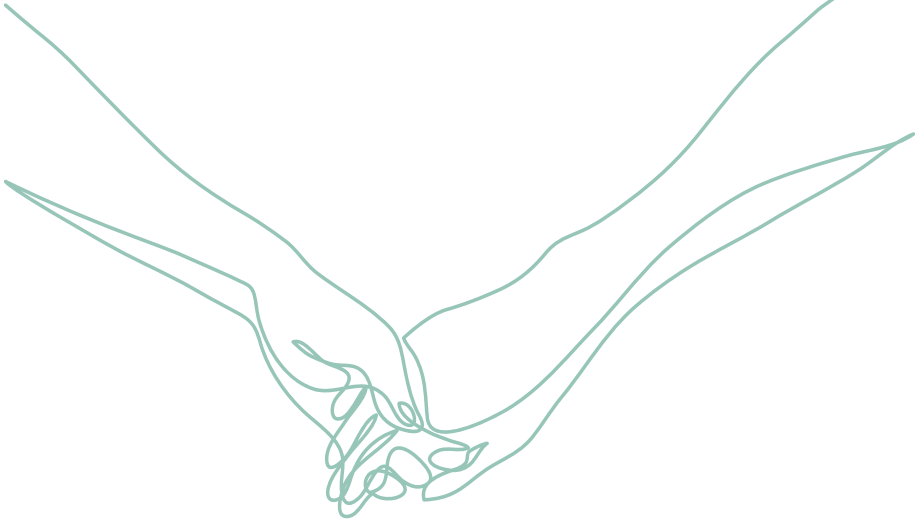
Genom att känna till de grundläggande reglerna inom familjejuridiken gör du dig själv och andra en stor tjänst. På så sätt kan du ta medvetna beslut som ger större ekonomisk trygghet för alla parter om något händer.

Alla familjerättsliga dokument, till exempel samboavtal, äktenskapsförord och testamente, bör du se som en färskvara. Om familjeförhållandena ändras är det bra att kontrollera om de

dokument som ni har skrivit behöver uppdateras. Ta hjälp av en jurist om ni inte behärskar familjejuridiken. Det kan finnas omständigheter som ni inte tänker på och som påverkar hur exempelvis testamenten ska formuleras.

Vem behöver testamente?

Testamente skriver du om du vill att din egendom ska ärvas av någon annan än vad lagen säger. Frågan om testamente blir oftast aktuell när ni är sambor, eller om ni är gifta och den ena eller båda har särkullbarn. Här kan det bli svåra avvägningar mellan olika skyddsintressen. Ska du skydda partnern och försöka underlätta så att denne kan behålla bostaden? Eller är det trots allt viktigast att barnen får arva? Här finns inget rätt eller fel. Det är ytterst en fråga om prioriteringar. Eftersom särkull-

barn under alla omständigheter har rätt till sin laglott, halva arvslotten, är det vanligt att en make med särkullbarn väljer att testamentera hälften till sin partner och hälften till barnen. När det gäller sambor så är det alltid barnen som ärver, oavsett om de är gemensamma eller inte. Det kan vara bra att tänka över dina prioriteringar och eventuellt skriva ett testamente.

Se över försäkringsskyddet

Det är bra att då och då se över sitt försäkringsskydd för att ha trygghet både nu och i framtiden. Många unga familjer har nyköpta bostäder med ganska hög skuldsättning som oftast bygger på att det finns två inkomster. Det kan vara bra att fråga sig vad som händer med ekonomin om någon i

familjen plötsligt skulle avlida eller bli allvarligt sjuk. Hur ser familjens totala försäkringsskydd ut?

Gåvor till barn och barnbarn

Arvs- och gåvoskatten togs bort vid årsskiftet 2004/05. Det gör att alla gåvor numera är skattefria. Om du tänker ge större belopp till barn eller barnbarn är det bra att ändå skriva ett gåvobrev. Dels för att det då inte behöver uppstå några diskussioner längre fram mellan gåvotagaren och arvingar, kring huruvida det verkligen var en gåva och inte ett lån. Dels för att du då kan skriva in att gåvan ska vara mottagarens enskilda egendom och inte ska ingå i den gemensamma egendomen vid en eventuell framtida skilsmässa eller separation. ■

Separation/skilsmässa

Sambo

- När ett samboförhållande upphör kan var och en av samborna begära bodelning (hälftendelning) av gemensam permanentbostad och bohag, det vill säga möbler med mera – som de anskaffat till bostaden. Det gäller oavsett vem som har betalat. Bodelning måste begäras inom ett år från det samboförhållandet upphörde.
- Tänk på att all annan egendom, till exempel sparande, aktier, fonder, bilar, båtar och fritidshus faller utanför bodelningen. Den som äger dessa tillgångar behåller dem efter en separation. Sambolagens bodelningsregler går att avtala bort genom ett samboavtal.
- Det finns möjlighet att överta den andres bostad, bostadsrätt och hyresrätt, även om det inte är en gemensam bostad. Enligt reglerna får den som bäst behöver bostaden överta den mot att betala full ersättning till den andre. Oftast krävs det att ni har barn för att denna regel ska kunna tillämpas. Regeln går inte att avtala bort.

Gift

- När du gifter dig blir all egendom, som inte är enskild, giftorätts-gods. Det gäller saker som du och din partner ägt eller köpt både före och under äktenskapet.
- Om äktenskapet upplöses på grund av skilsmässa görs en bodelning av giftorättsgodset. Det innebär i princip en hälftendelning av de sammanlagda tillgångarna efter att skulderna är betalda.
- Makar – eller blivande makar – kan avtala bort hela eller delar av giftorätten. Avtalet kallas äktenskapsförord. För att vara giltigt ska det vara skriftligt och registrerat hos Skatteverket.

Dödsfall

Sambo

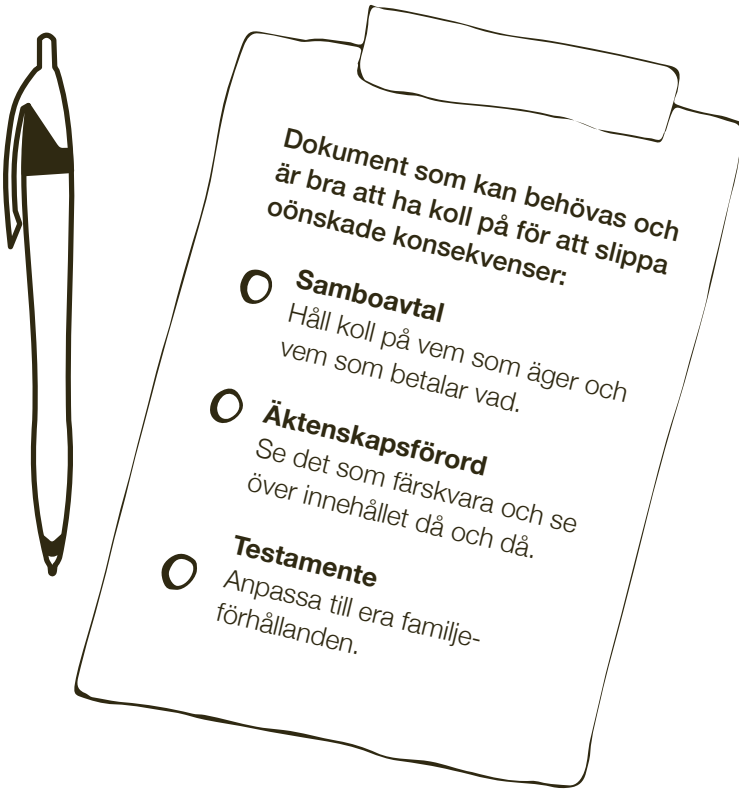
- Sambor har ingen automatisk rätt att ärva varandra. För att kunna göra det måste de skriva testamente.
- Finns det barn har dessa alltid rätt att ärva sina föräldrar. Det går inte att testamentera bort mer än halva arvslottet, som är barnets så kallade laglott.
- Finns det inget testamente har sambor bara rätt till hälften av sådan egendom som är samboegendom.
- Den efterlevande sambon måste begära bodelning senast i samband med bouppteckningen. I annat fall behåller vardera sidan sin egendom.

Gift

- Huvudregeln är att makar ärver varandra. Det innebär att gemensamma barn får vänta på att få ut sitt arv tills den efterlevande maken eller maken dör. Barn som inte är gemensamma, så kallade särkullbarn, har alltid rätt att få ut sitt arv direkt efter sin avlidne förälder. Om det bara finns särkullbarn har maken eller maken ingen arvsrätt efter varandra, om det inte finns ett testamente.
- När den första maken avlider ska en bodelning först göras för att lösa ut giftorätten, så att man vet vad den efterlevande maken får i bodelningen.
- Det som är kvar, vanligtvis hälften, är det som är kvarlåtenskap, det vill säga det som finns att ärva efter den avlidne. Finns det enskild egendom ingår den också i kvarlåtenskapen.
- I en familj med bara gemensamma barn är de här stegen ofta inte så tydliga. Då får den efterlevande maken behålla hela boet, en del som bodelningslott och en del som arv.

Ensamstående förälder

- När en ogift förälder avlider ärver barnen, bröstarvingarna allt, om det inte finns ett testamente som säger annat.

STÖD VID SEPARATION

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd har samlat information för dig som har barn och ska separera från din partner.

Läs mer på:

mfjof.se/sv/vardnad-boende-och-umgange/Information-for-foraldrar

STÖD VID VÅRDNADSTVIST

Information från Domstolsverket till föräldrar som inte kan komma överens i frågor om vårdnad av barn, barns boende och barns rätt till umgänge med båda sina föräldrar.

Läs mer på:

domstol.se/Famili/Foraldrar-och-barn

FÖR- ÄLDER

Nu är det dags att lära känna den nya familjemedlemmen. Det är också en period när inkomsterna tillfälligt kan minska. Genom att planera och budgetera slipper du överraskningar.

FÖRÄLDER

– när barnet har kommit

Planera din föräldraledighet så att det passar dig och din familj.

► När barnet kommit har du rätt till föräldrapenning för att få möjlighet att ta hand om ditt barn. Föräldrapenningen kan du planera så att det passar dig och din familj. Ett litet barn kostar också pengar så det är bra att tidigt få koll på pengarna.

Tio dagars ledighet efter födseln

Den förälder som inte är gravid kan få ersättning för tio dagars ledighet i samband med att barnet föds. Dagarna ska ge möjlighet att vara med vid förlossningen, lära känna barnet och ta hand om andra barn i familjen. Ersättningen du får heter tillfällig föräldrapenning. Dagarna måste tas ut innan det har gått 60 dagar sedan ni kom hem från förlossningen.

Föräldrapenning

Föräldrapenning är pengar du får för att kunna vara hemma med ditt barn i stället för att arbeta, söka arbete eller studera. Redan innan barnet är fött kan du ta ut föräldrapenning för att förbereda dig inför barnets ankomst.

Med föräldrapenning kan du vara hemma med barnet i långa sammanhängande perioder, enstaka dagar eller bara några timmar. Du har stor frihet att planera din föräldraledighet för att det ska passa dig och din familj. Om ditt barn är fött den 1 januari 2014 eller senare kan du ta ut föräldrapenning till och med den dag barnet fyller tolv år eller när barnet slutar i årskurs 5 i grundskolan. Det går bara att →

spara 96 dagar för att ta ut efter barnets fyraårsdag.

Du och den andra föräldern får 480 dagar med föräldrapenning per barn. Ni har rätt till hälften av dagarna var, 90 dagar är reserverade till vardera förälder. Utöver de reglerade 180 dagarna kan ni dela dagarna som ni vill med varandra. Om du har ensam vårdnad får du alla 480 dagar själv.

Hur mycket pengar du får när du tar ut föräldrapenning beror dels på om du tar ut dagar på sjukpenningnivå eller lägstanivå, dels på vilken inkomst du har innan barnet föds.

Vill du veta mer om de olika dagarna och hur mycket pengar du kommer att få kan du logga in på Försäkringskassans Vänta barn-guide. Du kan också använda Föräldrakollen för att planera din föräldrapenning eller för att se hur familjens ekonomi påverkas. Båda dessa tjänster finns på Försäkringskassans webbplats.

Ibland betalar arbetsgivaren ut föräldrapenningstillägg, det vill säga extra ersättning vid föräldraledighet, så att du får ut

en större del av din tidigare lön. Kolla med din arbetsgivare vad som gäller för just dig.

Föräldrapenning, vab-ersättning och 10-dagar går att ta ut i 25, 50 eller 75 procent av en arbetsdag. Det är alltså möjligt att ta ut till exempel 20 halvdagar i stället för 10 heldagar. Det går också att ta ut 12,5 procent (en åttondel) av en vanlig dag i föräldrapenning och 10-dagar.

Ansökan görs via Mina sidor med e-legitimation på:
forsakringskassan.se

I Kassakollen som du hittar på Försäkringskassans webbplats kan du enkelt och snabbt se ungefär hur mycket ersättning du får när du får barn eller vid vård av barn. Det är knappt 80 procent av lönen.

Skydda din sjukpenninggrundande inkomst

Om ditt barn är under ett år kommer din sjukpenninggrundande inkomst, SGI, fortsätta vara skyddad tills den dagen

barnet fyller ett år. Det innebär att du får lika mycket pengar i föräldrapenning och vab som tidigare. Från och med att ditt barn fyller ett år är din sjukpenninggrundande inkomst skyddad om du:

- anmäler dig på Arbetsförmedlingen senast samma dag som ditt barn fyller ett år
- från och med ditt barns ettårsdag tar ut hel föräldrapenning minst fem dagar per vecka.

Om du tar ut mindre föräldrapenning eller helt slutar ta ut föräldrapenning måste du anmäla dig hos Arbetsförmedlingen för att få behålla din tidigare sjukpenninggrundande inkomst. Det måste du göra samma dag.

Barnbidrag

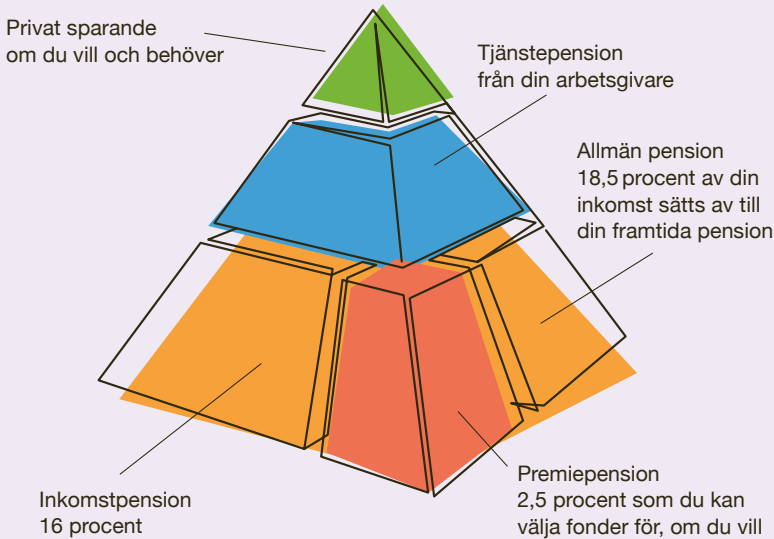
Barnbidrag är ett ekonomiskt stöd som betalas ut till föräldrar som bor och har barn i Sverige. Barnbidraget är 1 250 kronor per barn och månad, och är skattefritt.

"DIN SJUKPENNING-GRUNDANDE INKOMST ÄR SKYDDAD TILLS DEN DAGEN BARNET FYLLER ETT ÅR"

Du behöver inte lämna in någon ansökan om barnbidrag, det betalas automatisk ut till dig om du är vårdnadshavare till barnet och barnet bor i Sverige. Den första utbetalningen kommer månaden efter att barnet har fötts. Har du och den andra föräldern gemensam vårdnad betalas barnbidraget ut till er båda, ni får då hälften var. Om du har ensam vårdnad får du hela barnbidraget.

Har du två eller fler barn som du får barnbidrag för, får du automatiskt också flerbarnstillägg. Hur stort flerbarnstillägget är beror på hur många barn du har.

Pyramiden symboliserar de olika delarna i pensionssystemet som består av allmän pension, tjänstepension och eventuellt eget sparande till pension. Hur stora de olika delarna är i din framtida pension, eller om alla delar finns med, är individuellt. Vissa delar kan du påverka själv.

Allmän pension

När du arbetar och betalar skatt sätts det av pengar till din allmänna pension. Även när du är föräldraledig, studerar, har arbetslöshets-, sjuk- eller aktivitetsersättning tjänar du in till din pension. Totalt sätts 18,5 procent av din pensionsgrundande inkomst in till din pension. Det finns ett tak och 2019 är den maximala pensionsgrundande inkomsten 43 309 kr* per månad. Inkomster över maxbeloppet ger inga pensionsavsättningar till den allmänna pensionen. Den allmänna pensionen består av två delar: inkomstpension och premiepension. Det är Pensionsmyndigheten som är den

ansvariga myndigheten för den allmänna pensionen.

Inkomstpension:

16 procent (av de 18,5)
Premiepension 2,5 procent (av de 18,5)
Premiepensionen är den del där du kan välja fonder. Du gör ditt val hos Pensionsmyndigheten (pensionsmyndigheten.se). Vill du inte välja förvaltas pengarna i det statliga förvalet AP7 Såfa.

Tjänstepension

De flesta får tjänstepension från sin arbetsgivare. Det är inte alla arbetsgivare som erbjuder tjänstepension, därför kan det vara bra att ta reda på vad som gäller just dig.

Privat sparande

Förutom allmän pension och tjänstepension kan du också ha ett eget sparande till pensionen. Det är ett frivilligt komplement som du själv avgör om du behöver.

* Inkomsttak är 7,5 inkomstbasbelopp + 7 procent i ålderspensionsavgift.

VÅRT PENSIONSSYSTEM

Din framtida pension påverkas av hur mycket du tjänar in under hela ditt arbetsliv. Föräldraledighet och eventuellt deltidsarbete kan därför påverka den slutliga pensionen.

► För att du ska ha koll på vad som kan påverka pensionen och på vilket sätt behöver du veta hur systemet är uppbyggt.

Din framtida pension

Föräldrapenningen är pensionsgrundande. Det betyder att du fortsätter att tjäna in till din allmänna pension när du tar ut föräldrapenning, precis som när du arbetar och får lön.

Kolla om din arbetsgivare betalar in tjänstepension även när du är föräldraledig. Jobbar du inom privat sektor kommer inbetalningen till din pension att minska, men jobbar du för stat, kommun eller landsting och är född 1988 eller senare får du full tjänstepension tills barnet fyller åtta år.

Inom familjen kan ni pensionskompensera. Det kan

ni göra genom att föra över premiepensionen till den av er som tjänar minst. Möjligheten att föra över sin premiepension gäller bara gifta eller registrerade partners. Mer information finns på Pensionsmyndighetens webbplats pensionsmyndigheten.se.

Ni kan också ha ett privat sparande till den som tjänar mindre. Om ni är gifta behöver ni skriva att pengarna är enskild egendom, så att de går till rätt person och inte riskerar att delas upp vid en eventuell skilsmässa.

Den förälder som tjänar minst får extra pengar till sin pension under barnets första fyra år, så kallad pensionsrätt för barnår. Har du adopterat kan du få pensionsrätt för barnår för de första fyra åren som du har haft barnet i din vård och som längst till det år barnet fyller tio år.

Pensionens storlek påverkas av olika livsval, som till exempel din inkomst, hur länge och hur mycket du jobbar. Om du är föräldraledig eller arbetar deltid påverkar det också pensionen. Störst påverkan får det på pensionen om du ensam tar hela föräldraledigheten och sedan arbetar deltid under många år. Pensionsrätten för barnår och vissa förmåner inom vissa tjänstepensionsavtal gör ibland att påverkan inte blir lika stor. Förenklat är det så att minst påverkan på pensionen får de med låg inkomst som arbetar inom stat, kommun eller landsting och störst påverkan får de med hög inkomst i privat sektor.

Återbetalningsskydd i tjänstepensionen

Fundera på om du behöver ha återbetalningsskydd i din tjänstepension. Återbetalningsskydd innebär att din familj får dina pensionspengar om du går bort. Genom att ta bort det ökar din egen tjänstepension. Utan återbetalningsskydd får du arvsvinster från andra som valt bort återbetalningsskyddet. Det kan vara bra att ha återbetal-

"PENSIONENS STORLEK PÅVERKAS AV OLIKA LIVSVAL, SOM TILL EXEMPEL DIN INKOMST, HUR LÄNGE OCH HUR MYCKET DU JOBBAR."

ningsskydd så länge barnen bor hemma och din partner skulle ha svårt att klara sig ekonomiskt om någon av er går bort. Därefter kanske du ska överväga att ta bort återbetalningsskyddet om din partner tjänar mer än dig. Mer information om återbetalningsskydd hittar du hos det företag som förvaltar din tjänstepension.

Efterlevandepension

I den allmänna pensionen som betalas ut av Pensionsmyndig-

För att få en överblick över din pension kan du logga in på webbplatsen Min Pension, minpension.se. Där kan du se vad som gäller för just dig.

ekonomiskt stöd som du kan få om en anhörig dör. De kallas för efterlevandepensioner. Om din partner dör kan du ha rätt till omställningspension, och barnen kan ha rätt till barnpension. Efterlevandepensionen betalas ut automatiskt när dödsfallet registreras i folkbokföringsregistret.

Om du har tjänstepension

har du oftast även en tjänstegrupplivförsäkring under den tid du är anställd. Försäkringen ger din familj ett engångsbelopp om du dör innan du går i pension. Pengarna går i de flesta fall automatiskt i första hand till make, maka, registrerad partner eller sambo och i andra hand till barn. ■

FÖRÄLDRALEDIGHET & STUDIER

Studera under tiden du är föräldraledig

Om du tänkt studera med bidrag och lån från CSN under tiden som du är föräldraledig behöver du kontrollera med Försäkringskassan så att du fortfarande har rätt till föräldrapenning. Du riskerar annars att behöva betala tillbaka, om du fått bidrag som du inte haft rätt till.

Betala tillbaka studielån

Om du studerade med studiemedel innan du fick barn, så kan det bli dags att börja betala tillbaka studielånet under tiden du är föräldraledig. Eller du

kanske har studerat för flera år sedan och redan betalar tillbaka på dina studielån?

Under föräldraledigheten kanske du inte har möjlighet att betala på dina lån. Då kan du ansöka om att få betala mindre under en period, med hänsyn till din inkomst. Det kallas för nedsättning. CSN prövar din ansökan utifrån de inkomster som du har – dit räknas också föräldrapenningen – och beslutar om du har rätt till nedsättning. Tänk på att om du får nedsättning under tiden du är föräldraledig, kan de belopp du ska betala efteråt bli högre.

BARNFÖRSÄKRING

En barnförsäkring är en privat frivillig försäkring. Om du funderar på att teckna en barnförsäkring kan det vara bra att jämföra villkoren hos de olika försäkringsbolagen.

► Många tror att gravidförsäkringen räcker som försäkrings-skydd under barnets första sex månader, men så är det inte. Skyddet i en barnförsäkring är mycket mer omfattande. Det är till exempel bara en barnförsäkring som kan ge barnet ersättning för ekonomisk invaliditet, det vill säga om det händer något så att barnet inte kan arbeta i framtiden eller inte arbeta full tid.

En barnförsäkring är en frivillig försäkring och det är bara du som kan avgöra om det passar dig och din privatekonomi. Men om du funderar på att teckna en barnförsäkring är det några saker som kan vara bra att tänka på.

Teckna barnförsäkring tidigt

Det är bra om du tecknar en barnförsäkring så snart som möjligt efter barnets födelse. Skälet till detta är att försäkringen bara

ersätter de sjukdomar som barnet har visat symtom på efter att du tecknat försäkringen.

Att välja barnförsäkring

Ett tips är att gå igenom och välja barnförsäkring redan under graviditeten utifrån vilka diagnoser som täcks eller vad du annars tycker är viktigt. Då slipper du tänka på det under den första tiden med den nya bebis.

När du ska teckna en barnförsäkring ska du välja försäkringsbelopp. Försäkringsbeloppet har betydelse för hur stora invaliditetsersättningarna kan bli. Försäkringsbolagen erbjuder försäkringar på mellan 465 000 kronor och 2,4 miljoner kronor. Väljer du ett högre belopp kan barnet få högre ersättning om något händer.

Om du har tecknat flera försäkringar för ditt barn kan ersättning för invaliditet betalas

ut från flera försäkringar för samma skada.

Jämför villkoren i de försäkringar du väljer mellan, så att du hittar en försäkring som passar dig och din plånbok.

Hälsoprövning och riskbedömning

När du ansöker om en individuell barnförsäkring får du lämna uppgifter om barnets hälsa. Det är viktigt att du svarar sanningsenligt. Om det senare visar sig att du har lämnat oriktiga uppgifter kan det leda till att ingen ersättning alls betalas ut och att försäkringen sägs upp.

Försäkringsbolaget gör en riskbedömning grundad på de uppgifter du har lämnat i ansökan och det medicinska underlag som de ibland hämtar in. Därefter tar bolaget ställning till ansökan och meddelar dig om försäkringen beviljas med normala villkor eller med viss begränsning.

Ungefär tre procent av alla som ansöker får inte någon försäkring alls. I samband med ett avslag erbjuder bolagen ofta en olycksfallsförsäkring för barnet och uppmanar dig att återkomma med en ny ansökan när barnet blir äldre.

Om försäkringsbolaget avslår din begäran om barnförsäkring har du enligt Försäkringsavtalslagen, FAL, rätt att få en individuell motivering till deras avslag. Försäkringsbolagen gör inte alltid samma riskbedömning, så får du avslag i ett bolag kan du ansöka om försäkring i ett annat bolag.

Ett alternativ till en individuell barnförsäkring kan vara en gruppförsäkring genom facket eller din arbetsgivare. Föräldrar som har en gruppförsäkring kan ofta medförsäkra sina barn utan att lämna någon hälsodeklARATION för dem. Men var medveten om att du aldrig kan få ersättning för sjukdomar och skador som visat symtom innan du tecknade försäkringen. ■

ATT SPARA TILL BARN

Du som har möjlighet att spara till ditt barn kan välja mellan olika sparformer. Du kan också välja mellan att spara direkt i barnets namn eller att behålla kontrollen över pengarna tills barnet blivit äldre.

- Om du har möjlighet att spara pengar till ditt barn är det några saker som kan vara bra att tänka på. I vems namn ska du spara och hur – sparkonto, fonder eller aktier? Innan du bestämmer dig för sparform, bör du fundera på hur mycket tid du kan och vill lägga på sparandet. Vi ska reda ut några av de val som finns.

MÅNADSSPARANDE TILL DITT BARN

Här får du en uppskattning av hur mycket pengar ett månadssparande på ett konto ger under de 16 år som barnet får barnbidrag:

Sparande	Insättning per månad	Insättning per år	Totalt sparande på 16 år
Hela barnbidraget	1 250 kr	15 000 kr	240 000 kr
Halva barnbidraget	625 kr	7 500 kr	120 000 kr
1/4 barnbidrag	312,50 kr	3 750 kr	60 000 kr
Annat belopp	100 kr	1 200 kr	19 200 kr

**I exemplen ovan har vi inte räknat med någon avkastning på kapitalet.*

Hur mycket ska du spara?

Inget sparande är för litet.

En liten summa varje månad blir på 16–18 års sikt ett stort belopp.

Hur ofta ska du spara?

Har du tänkt dig att lägga in en engångssumma, en summa lite då och då eller att spara regelbundet varje månad?

Ett bra sätt för att få till ett regelbundet sparande är att sätta av pengarna direkt när lönen eller barnbidraget kommer genom att månadsspara. Har du en stående överföring går det

automatiskt och du riskerar inte att glömma bort det.

Spara med låg eller hög risk

Att spara på ett konto med insättningsgaranti är ett riskfritt alternativ. Du kan även välja att investera i till exempel fonder, aktier eller andra värdepapper. Men de alternativen innebär att du utsätter dina sparade pengar för risker, sparbeloppet kan öka men också minska eller gå helt förlorat.

Därför behöver du vara mer aktiv när du väljer ett sparande med risk.

NÅGRA VAL DU KAN GÖRA SOM FÖRÄLDER

När du har bestämt dig för att börja spara till ditt barn och kommit fram till hur mycket och hur ofta du ska spara, finns det ytterligare val du behöver göra:

**I VEMS NAMN
SPARAR DU**

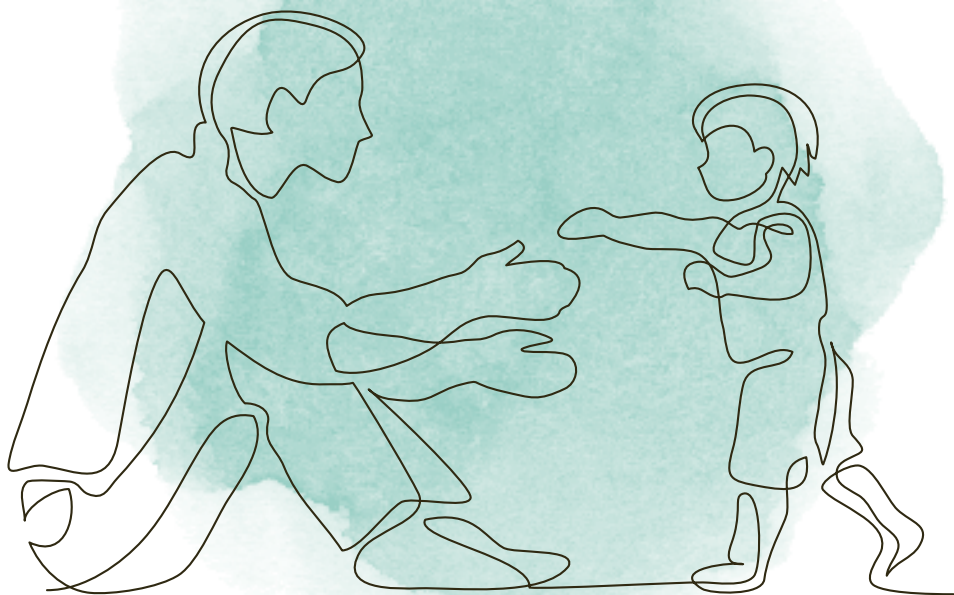
I barnets namn
I ditt eget namn

SPARFORM

Sparkonto
Fonder
Aktier
Värdepapper
Bospar

SKATT

ISK
Kapitalförsäkring
Depå
Fondkonto

**Några val du kan göra
som förälder**

**Spara i barnets namn eller
i ditt eget?**

Första frågan som du behöver ta
ställning till är i vems namn du
ska spara.

**Spara i barnets namn
– ge pengar till barnet nu**

När du sparar i barnets namn
räknas pengarna på barnets konto

som en fullbordad gåva. Det
betyder att du ger bort ägande-
rätten till pengarna och att du
som förälder inte kan disponera
hela eller delar av pengarna.

Det är inte ovanligt att för-
äldrar vill ändra barnets möjlig-
heter att disponera de sparade
pengarna när barnet närmar sig
18-årsdagen, men det går inte.
Väljer du att från början spara i
barnets namn kommer barnet att

få tillgång till pengarna när det fyller 18 år.

Spara i eget namn – planera för att ge pengar till barnet senare

Om du väljer att spara i ditt eget namn behåller du äganderätten och kontrollen över pengarna och kan själv bestämma när barnet ska få tillgång till kapitalet.

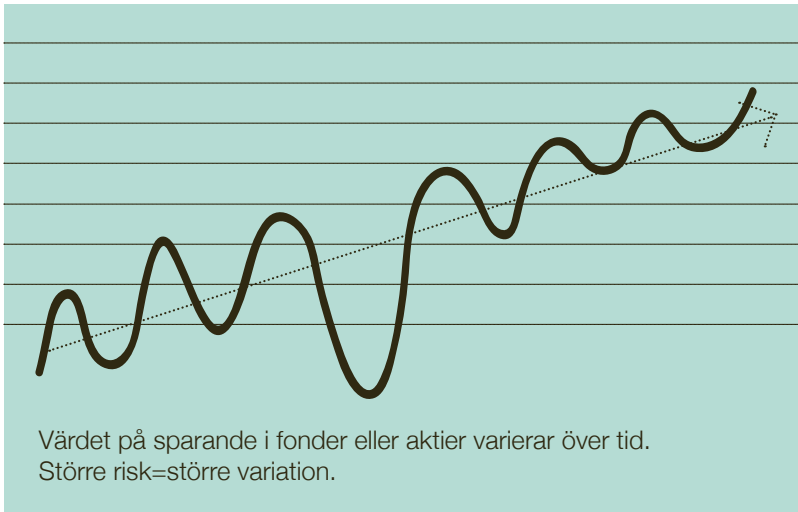
Men det kan vara bra att komplettera med ett testamente för att säkerställa att pengarna du har sparat hamnar hos barnet. Om du är gift, och avlider, kommer i annat fall behållningen på kontot att tillfalla din efterlevande make

eller maka, som kanske inte vet att pengarna på ett specifikt konto var avsett för barnet.

Hur öppnar du ett sparande till ditt barn?

Bankerna har olika rutiner för hur man öppnar ett konto till barn. I samband med att du vill öppna ett konto brukar banken kontrollera vilka som är barnets vårdnadshavare. Ofta är det båda föräldrarna tillsammans.

I så fall behöver båda föräldrarna skriva under och godkänna kontot. Dessutom vill banken ibland se vissa handlingar, till exempel

personbevis eller utdrag ur folkbokföringsregistret, som visar vilka som är vårdnadshavare.

Vem disponerar över barnets konto?

Om ni är två föräldrar behöver ni bestämma om sparandet ska disponeras av er gemensamt, eller om ni vill kunna disponera kontot var och en för sig. Ibland medger banken enbart ett av alternativen. Hur föräldrarna kan disponera barnets konto – enbart tillsammans eller var och en för sig – kan ha särskilt stor betydelse om man inte lever tillsammans men ändå har gemensam vårdnad.

Fri föräldraförvaltning

Som förälder tar du hand om ditt barns sparande fram till barnets 18-årsdag. Enligt grundprincipen om fri föräldraförvaltning bestämmer du hur pengarna ska placeras, men du måste alltid ha ditt barns bästa för ögonen. Du får placera om pengarna, men däremot får du inte ta ut och använda pengarna för egen del.

I vissa fall kan du ta ut och använda barnets pengar, men bara om pengarna går till något

som är till nytta för barnet. Uttag till en språkresa eller en ny cykel är exempel på sådant som kan vara ”till nytta”. Däremot kan du inte betala en semesterresa för hela familjen eller köpa en ny diskmaskin med barnets pengar.

Välj sparform

När du väl bestämt dig för att börja spara, och i vems namn, har du kommit fram till det kanske svåraste beslutet: att välja sparform.

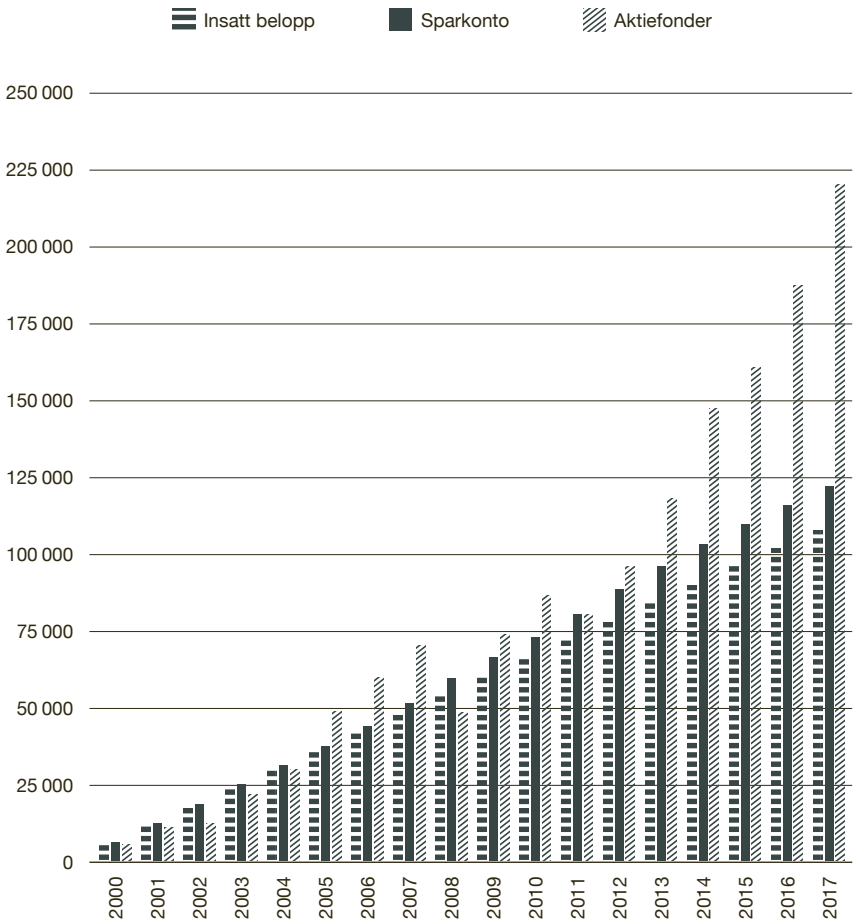
Vad är då en sparform? Sparform är det du väljer att placera eller investera pengarna i. Några vanliga sparformer är sparkonto, fonder och aktier. Andra sparformer kan vara olika slags värdepapper och bosparande.

Vilken sparform du väljer beror på hur stora risker du vill utsätta ditt barns sparande för. Du skulle ju kunna välja att spara pengar i ett kassaskåp. Det är då låg risk på sparandet, men det blir inte heller någon ränta på pengarna.

Olika typer av sparkonton

Ett annat alternativ än att lägga pengarna i ett kassaskåp är att spara på ett sparkonto, där du får ränta.

Källa: Morningstar och SCB

Den som har sparat 500 kronor i månaden de senaste 18 åren (1 januari 2000–31 december 2017) har totalt sparat 108 000 kronor. Hade man sparat i en genomsnittlig aktiefond hade man vid årsskiftet 2017 haft över 220 000 kronor. Hade man sparat samma belopp på ett sparkonto hade man haft 122 00 kronor. Historisk avkastning är dock ingen garanti för framtiden.

Det finns olika typer av sparkonton. En typ är sparkonton med fria uttag. Där kan du fritt sätta in och ta ut pengarna när du vill.

En annan typ är sparkonton med bindningstider. Bindningstiderna kan variera mellan allt från tre månader till fem år. Det finns även konton med ännu längre bindningstider. På en del konton med bindningstid kan du mot en avgift ta ut pengarna i förtid, men det finns även konton där pengarna är låsta hela bindningstiden. Kontrollera därför villkoren för kontot.

Ytterligare en variant är sparkonton med särskilda begränsningar. Det kan handla om att du bara kan ta ut pengar två gånger per år, eller att du måste föransmäla uttag.

Det finns konton med rörlig ränta och konton med fast ränta. Konton med fria uttag har alltid rörlig ränta. Det innebär att räntan kan gå både upp och ner, så länge du har kontot kvar. På sparkonton med fast ränta är räntan bestämd i förväg för hela bindningstiden.

Insättningsgaranti

Kontrollera att kontot omfattas

av den statliga insättningsgarantin. Det är ett skydd som innebär att du får tillbaka dina insatta sparpengar om en bank eller ett kreditmarknadsbolag skulle gå i konkurs. Garantin gäller också om Finansinspektionen beslutar att den ska träda in, till exempel om banken får så stora ekonomiska problem att den inte kan betala ut spararnas pengar på begäran.

Insättningsgarantin är maximerad till 1 050 000 kronor per person och bank. Men om du exempelvis efter försäljning av din bostad har mer än 1 050 000 kronor på kontot, kan du ha rätt till ett tilläggsbelopp på upp till fem miljoner kronor.

Fonder, aktier och värdepapper

Historisk avkastning är inte någon garanti för framtida avkastning. De pengar du investerar kan både öka och minska i värde och det är inte säkert att du får tillbaka hela det insatta kapitalet.

Är du beredd att ta en viss risk och är en mer aktiv sparare finns andra alternativ än sparkonto.

Aktiv eller passiv

Väljer du att investera i fonder,

”OM EN FOND EXEMPELVIS ÄGER AKTIER I 50 OLIKA BOLAG BLIR DU SOM INVESTERAT I FONDEN INDIREKT ÄGARE I ALLA DESSA 50 BOLAG. ”

aktier eller andra värdepapper finns möjligheten till högre avkastning än vad du kan få på ett sparkonto. Men det finns ett men, och det är att du måste vara medveten om att det investerade kapitalet kan minska i värde. Det innebär att du i slutändan kan ha mindre pengar kvar än vad du satt in.

Därför passar sparformer med risk bäst för aktiva sparare. Det är viktigt att titta till sparandet då och då, och placera om ifall det behövs. Är du en passiv sparare

kan sparkonto vara ett bättre alternativ.

Vad är en fond?

En fond är en samling, så kallad portfölj, med värdepapper som gemensamt ägs av många sparare. Fonden kan innehålla såväl svenska som utländska aktier, obligationer och andra värdepapper. Alla pengar som placeras i fonden fördelas automatiskt på alla de värdepapper fonden äger. Om en fond exempelvis äger aktier i 50 olika bolag blir du

som investerat i fonden indirekt ägare i alla dessa 50 bolag.

I en fond får du en riskspridning eftersom fonden investerar i flera olika värdepapper och du drar nytta av förvaltarnas kunskaper. Du som sparar behöver inte själv hålla koll på ingångsvärden, kapitalvinster eller förluster. Fondbolagen lämnar uppgifter till dig på årsbeskeden och även till Skatteverket.

Olika sorters fonder

Grundprincipen är den samma i

alla fonder. Beroende på sparandets mål, tidsperspektiv och hur stor risk du är villig att ta, finns det flera olika typer av fonder att välja på. Fonder som placerar i aktier kallas aktiefonder och fonder som placerar i räntepapper kallas räntefonder. Dessutom finns det blandfonder som placerar i båda delarna.

Om du väljer att spara i fonder är fondavgiften viktig, speciellt om det är ett långsiktigt sparande.

Du kan jämföra olika fonder på webbplatsen: fondkollen.se

Aktiefonder

En aktiefond är en fond som investerar minst 85 procent i aktier. För ett sparande i aktiefond kan en spartid på minst 5–10 år passa. Det beror på att aktiefonder i förhållande till andra fondtyper har en högre risk, vilket betyder att sannolikheten för såväl värdeökning som värdeminskning är större.

Även inom kategorin aktiefonder finns många olika typer av fonder med olika risker och avkastningsmöjligheter. Generellt sett har bredare aktiefonder, som sprider risken på såväl olika regioner som branscher, lägre risk än mer nischade aktiefonder.

De bredaste aktiefonderna, globalfonder, placerar i aktier över hela världen. Det finns även aktiefonder som placerar i en viss region och fonder som placerar i ett specifikt land eller en specifik bransch, till exempel Sverigefonder och läkemedelsfonder.

En annan typ av aktiefond¹ är indexfonder. De följer ett marknadsindex, exempelvis Stockholmsbörsen. Avkastningen – plus eller minus – blir då samma som det index som följs, minus fondens avgift.

Räntefonder

En räntefond är en fond som endast placerar i räntebärande värdepapper, exempelvis obligationer och statsskuldväxlar. Räntefonder har generellt sett lägre risk än aktiefonder. Räntefonder kan delas in i långa räntefonder som placerar på ett par års sikt, och korta räntefonder som placerar på mindre än ett års sikt.

Blandfonder

En blandfond är en fond som placerar i både aktier och räntebärande papper. Fördelningen mellan aktier och räntepapper kan variera mellan olika blandfonder och även variera under olika tidsperioder i en och samma fond. En blandfond med en högre andel aktier har generellt sett en högre risk, men även en större möjlighet till bättre värdeökning. →

Vilken sparform ska jag välja?

Börja med att fundera över vilken tidshorisont du har för ditt sparande och vilken risk du är beredd att ta för att få en bra avkastning. Över tid kan möjligheten vara större att få en bra avkastning om du vågar ta en högre risk. På kort sikt kan dock värdet svänga kraftigt i fonder med hög risk.

De flesta behöver ett sparande på både lång och kort sikt. Det mest kortsiktiga sparandet, exempelvis en buffert för oförutsedda utgifter, passar bra att ha på ett sparkonto. Fonder med lite högre risk kan däremot passa bra för ett långsiktigt sparande.

Ett sparande till barn är ofta ett långsiktigt sparande. Det är pengar som inte ska användas förrän om kanske 15–20 år.

Fondavgifter och avkastning

Om du vill spara i fonder och vet vilken typ av fond du vill ha är det dags för nästa steg: att välja enskilda fonder. Det finns ett stort antal fonder med liknande inriktning.

När du jämför fonder med liknande inriktning bör du ta hänsyn till både avkastning, allt-

så hur mycket fonden har ökat eller minskat i värde, och avgift, det vill säga priset för förvaltningen av fonden. Avkastningen handlar om framtiden, som är okänd. Men även om det är framtiden som vi är intresserade av, ger historiken information om hur fonden har lyckats hittills. När du jämför fonder är det bra att känna till att avgifterna alltid är bortdragna när avkastningen visas.

Månadssparande

Månadssparande är ett bra sätt att bygga upp ett sparande. Genom ett månadssparande i till exempel fonder sprider du riskerna över tid, ibland köper du billigt och ibland lite dyrt. Därmed minskar effekten av börsens svängningar och du riskerar inte att sätta in hela kapitalet precis innan en nedgång. Med ett regelbundet månadssparande vet du dessutom att sparandet blir av.

Förvaringsform och val av skatt

När du valt sparform är det dags att välja förvaringsform, det vill säga hur du ska förvara dina investeringar. Om du väljer att

spara till ditt barn genom att köpa fonder, aktier eller andra värdepapper behöver du ha en förvaringsplats, ett så kallat skal.

Vilket skal du väljer har betydelse för hur och när du betalar skatt. Antingen betalar du skatt när du säljer fonder, aktier eller

värdepapper med vinst, eller så betalar du en schablonskatt varje år.

Exempel på sådana skal är

- värdepappersdepå
- fondkonto
- investeringssparkonto
- kapitalförsäkring.

Värdepappersdepå och fondkonto

I en värdepappersdepå kan du förvara aktier, fonder och andra värdepapper. Om du bara har fonder kan du ha dem på ett fondkonto.

Om du har fonder och värdepapper i en depå eller på ett fondkonto betalar du ingen skatt löpande. Skatt betalar du först när du säljer fondandelar eller värdepapper med vinst. Har du till exempel fonder stående i 15 år så betalar du ingen skatt alls under dessa 15 år, men så fort du säljer hela eller delar av fondinnehavet med vinst så får du betala skatt. Skatten betalas in i samband med deklarationen.

Investeringssparkonto

På ett investeringskonto ISK, kan du förvara både fonder, aktier och värdepapper. På ett ISK, →

BARN KAN FÅ SKATTESKULDER

Du som förälder företräder ditt barn så länge det är ommyndigt. Det innebär till exempel att du har ansvaret för att betala in skatt åt barnet. Ett exempel på när detta kan vara aktuellt är om du säljer fonder eller aktier som ditt barn äger. Missar du att betala den skatt som uppstår kan Skatteverket skicka över skatteskulden till Kronofogden och barnet hamnar i Kronofogdens register. Kronofogden kontaktar då dig som förälder för att informera om skulden och diskutera betalningen.

betalar du schablonskatt. Det betyder att du beskattas löpande, varje år, på det kapital du har på kontot. Eftersom du betalar skatt löpande betalar du ingen skatt när du säljer fondandelar, aktier och värdepapper med vinst. Därför passar kontot bra för den som vill köpa och sälja lite då och då.

Kontot kostar ingenting och du kan öppna ett ISK hos banker, fondbolag och värdepappersbolag. Ett ISK har ingen bindningstid, så du kan avsluta det när du vill.

Du kan flytta fonder och

värdepapper mellan två egna ISK-konton om du vill, du behöver inte sälja först. Däremot kan du inte ge bort ditt ISK till någon annan, till exempel till ditt barn. Du får antingen öppna kontot i ditt barns namn, eller sälja av tillgångarna när du vill föra över kapitalet.

Kapitalförsäkring

Du kan förvara fonder, aktier och andra värdepapper i en kapitalförsäkring. När du har en kapitalförsäkring betalar du löpande skatt varje år, en schablonskatt. Hur mycket du betalar beror på

VILLKOR & AVGIFTER

Villkor och avgifter skiljer sig åt en hel del mellan olika kapitalförsäkringar. Läs därför förköpsinformation och annan information om försäkringen noga innan du bestämmer dig.

Några saker att titta extra på är:

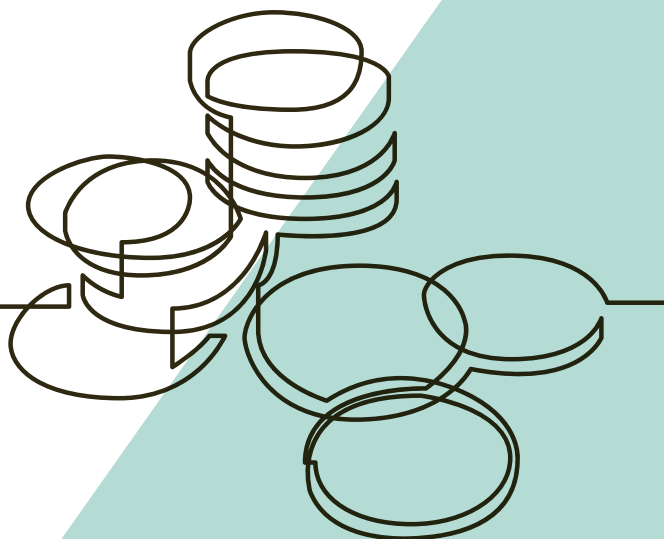
- bindningstid
- förvaltningsavgifter och årsavgifter
- uttagsavgifter
- villkor för utbetalning.

Läs mer om
sparande hos
**Konsumenternas
Bank- och
finansbyrå:**
konsumenternas.se

TIPS!

Du kan ringa Konsumenternas Bank- och finansbyrå för kostnadsfri vägledning inom bank- och finansområdet. Telefontid är vardagar klockan 9.00 till 12.00 på telefonnummer 0200-22 58 00.

värdet av de fonder, aktier och andra tillgångar som du har i försäkringen. Skatteberäkningen fungerar ungefär på samma sätt som på ett investeringssparkonto.

Eftersom du betalar skatt löpande varje år kan du när som helst sälja fonder, aktier och andra värdepapper utan att skatta för vinsten.

Du kan sätta ditt barn som förmänstagare till din försäkring. Då får barnet pengarna vid den tidpunkt som du själv bestämmer.

Om du avlider innan försäkringen löpt ut och har satt in en förmänstagare, går pengarna direkt till förmänstagaren i stället för till ditt dödsbo. ■

FA- MILJ

När barnet blivit större kan det vara dags att återgå till arbete eller studier. I den här livsfasen finns det ytterligare rättigheter och skyldigheter att ha koll på.

BARNSJUKDOMAR

När barnet blivit äldre återgår många till arbete eller studier och barnet börjar så småningom i skolan. Det finns några saker som det kan vara bra att ha kunskap om. Till exempel vård av barn (vab) och skolans försäkring.

► Tillfällig föräldrapenning för vård av barn

Vård av barn, vab, är när du stannar hemma från jobbet eller går miste om a-kassa för att ta hand om ett sjukt barn. Ersättningen du får när du vabbar kallas tillfällig föräldrapenning. Du kan få ersättning för vab från det att barnet är åtta månader, till och med dagen innan barnet fyller tolv år. Annan anhörig än förälder kan vabba för att ta hand om ett sjukt barn.

Läs mer om tillfällig föräldrapenning vid vab på Försäkringskassans webbplats:

forsakringskassan.se

Att studera som förälder

Tilläggsbidrag för dig som har barn

Om du har barn kan du få mer bidrag från CSN under studietiden. Det kallas för tilläggsbidrag. Storleken på tilläggsbidraget beror på om du studerar på heltid eller deltid och på hur många barn du har. På CSN:s webbplats kan du se hur mycket du kan få.

För att kunna få tilläggsbidrag måste du vara vårdnadshavare för det barn du söker tilläggsbidrag för och ha studiemedel eller studiestartsstöd för de veckor du söker tilläggsbidrag.

Du kan få bidraget till och med det kalenderhalvår barnet fyller 18 år. Om både du och den andra vårdnadshavaren studerar, kan bara en av er få tilläggsbidraget under samma tid.

Om du behöver vabba när du studerar

Om du studerar med studiemedel eller studiestartsstöd och är hemma för vård av sjukt barn, är det viktigt att du anmäler det till CSN. Det finns bra trygghetsregler som ska förhindra att du får problem med dina bidrag och lån från CSN. Men de reglerna gäller bara om du har anmält

vård av barn till CSN och fått det godkänt.

Vad innebär trygghetsreglerna?

- Du kan få behålla dina bidrag och lån från CSN under tiden du vabbar och inte kan studera.
- När CSN prövar dina studieresultat räknar de bort de dagar som du vabbat. Kravet på studieresultat blir alltså lägre. Det är en fördel →

**”OM DU STUDERAR
MED STUDIEMEDEL
ELLER STUDIESTARTS-
STÖD OCH ÄR HEMMA
FÖR VÅRD AV SJUKT
BARN, ÄR DET VIKTIGT
ATT DU ANMÄLER DET
TILL CSN.”**

nästa gång du ska söka studiemedel eller studiestartsstöd, eftersom du då måste ha tillräckliga studieresultat för att fortsätta få bidrag och låna pengar från csn.

- Studerar du med studiemedel, så räknas inte de veckor som du vabbat som använda veckor med studiemedel.
- csn kan skriva av lånedelen i studiemedlen efter 30 dagars karenstid. Det innebär att om du vabbar i mer än 30 dagar kan csn skriva av lånedelen i studiemedlen från och med dag 31. Då behöver du inte betala tillbaka det lån du får från och med sjukdag 31.

Så här anmäler du vård av barn till csn

Anmäl vård av barn till csn så snabbt som möjligt, helst redan första dagen du är hemma. Ring eller mejla dem. Om din anmälan kommer in senare än sju dagar efter den första vårddagen, måste du ha särskilda skäl för att de ska kunna godkänna hela vårdperioden.

Om du själv blir sjuk

När barnen är sjuka är det också lätt att själv bli smittad. Om du blir sjuk under tiden du studerar är det lika viktigt att anmäla det.

Samma trygghetsregler gäller även då. Gör din sjukanmälan till Försäkringskassan. csn får din sjukanmälan direkt från Försäkringskassan.

Sjukanmäl dig helst första dagen du är sjuk. Om din anmälan kommer in senare än sju dagar efter den första sjukdagen måste du ha särskilda skäl.

På csn:s webbplats:

[csn.se](https://www.csn.se)

finns mer information för dig som är förälder. Sök på ordet **förälder**, så får du upp det som kan vara aktuellt i din situation.

Skolförsäkring

När ditt barn börjar i förskola och senare i skola omfattas barnet av en skolförsäkring. Det är en olycksfallsförsäkring som gäller under barnets tid i förskolan och skolan och i många fall även under fritiden. Eftersom skolförsäkringen inte ersätter skador på grund av sjukdom är den inte heltäckande. Om barnet drabbas av en olycksfallsskada, kom ihåg att anmäla skadan både till →

"OM BARNET ÄR BORTA UTAN GILTIG ANLEDNING SÅ KAN STUDIEBIDRAGET DRAS IN"

skolförsäkringen och om du har en egen barnförsäkring, till ditt försäkringsbolag.

Samhällets skydd för ditt barn

Ditt barn har ett skydd genom samhällets socialförsäkrings-system. Det ger rätt till sjukvård, tandvård, sjukpenning och efterlevandepension.

När barnet blivit äldre – kolla dina pensionsval

Fundera på om du behöver ha återbetalningsskydd i din tjänstepension, genom att ta bort det ökar din egen tjänstepension. Med ett återbetalningsskydd går de intjänade pengarna till din familj om du avlider. Utan ett återbetalningsskydd får du del av arvsvinster från andra, födda samma år som du och som inte har återbetalningsskydd. Det kan vara bra att ha återbetalningsskydd så länge barnen bor

hemma och din partner skulle ha svårt att klara sig ekonomiskt om någon av er går bort. Därefter kan du överväga att ta bort återbetalningsskyddet om din partner tjänar mer än dig.

Om du har tjänstepension så har du oftast även en tjänstegrupplivförsäkring under den tid du är anställd. Pengarna går i de flesta fall automatiskt i första hand till make, maka, registrerad partner eller sambo och i andra hand till barn. Det är ett engångsbelopp som anhörig får vid dödsfall.

När barnet börjar gymnasiet

När barnet har fyllt 16 år och studerar på gymnasiet börjar CSN betala ut studiebidrag. Studiebidraget är på 1 250 kronor per månad och betalas ut under skolterminerna.

Fram tills barnet fyller 18 år får vårdnadshavarna utbetalningarna, sedan får eleven dem själv. CSN betalar ut pengarna till den vårdnadshavare som senast tog emot barnbidraget.

Om barnet är svensk medborgare och går på ett gymna- →

sium i Sverige, behöver ni inte ansöka om studiebidraget. csn får de uppgifter som behövs från Försäkringskassan och skolan.

Det finns fler bidrag som ni kan ansöka om hos csn. Till exempel kan familjer som har låga inkomster ansöka om ett bidrag som kallas extra tillägg.

Om barnet skolkar

För att ha rätt till studiebidraget och andra bidrag från csn måste eleven studera på heltid. Det innebär att om eleven är borta från skolan utan giltig anledning, så kan bidragen dras in. Även bidrag som familjen får från Försäkringskassan kan påverkas,

till exempel bostadsbidrag och flerbarnstillägg.

Om eleven fått utbetalningar under tiden som han eller hon skolkat, så måste de betalas tillbaka. Är eleven under 18 år är det vårdnadshavaren som får kravet på återbetalning från CSN. När eleven är myndig får hen återkravet själv. Det är viktigt att betala återkravet, annars kan skulden lämnas över till Kronofogden.

Barn och avtal

För att ingå avtal måste du vara 18 år. Det finns dock undantag:

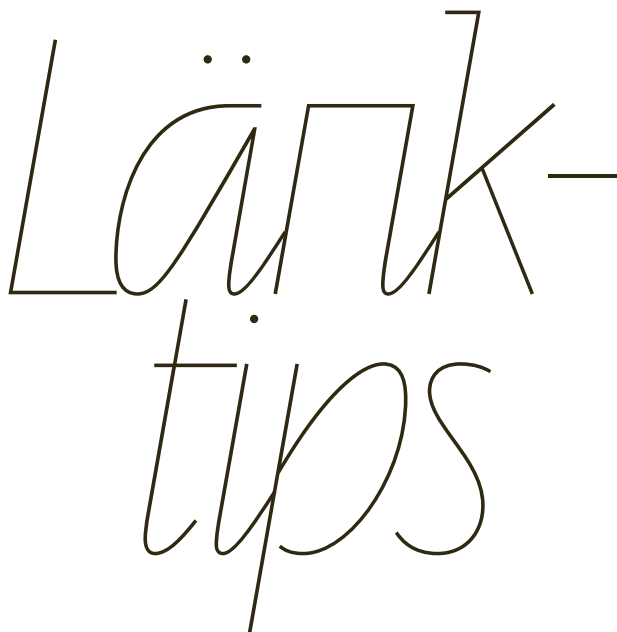
- Om du som förälder eller en förmyndare har gett sitt tillstånd till avtalet.
- Om barnet har fyllt 16 år och handlar för pengar som hen själv har tjänat.
- Om en person har eget hushåll före 18 års ålder och handlar till hushållet.

När det gäller avtal som riskerar att skuldsätta barnet, till exempel avtal om avbetalning av en mobiltelefon eller köp via faktura, räcker det inte med vårdnadshavarens samtycke. Ett sådant avtal måste godkännas av kommunens överförmyndare för att vara giltigt. ■

Läs mer hos Hallå konsument:
hallakonsument.se

Du kan också ringa Hallå konsument på telefonnummer
 0771-525 525

OBEROENDE GRATIS VÄGLEDNING

Budget-och skuldrådgivning

hallakonsument.se/kommunernas-konsumentverksamhet

Hallå konsument

hallakonsument.se

Konsumenternas Bank- och finansbyrå

konsumenternas.se

Konsumenternas energimarknadsbyrå

energimarknadsbyran.se

Konsumenternas Försäkringsbyrå

konsumenternas.se

Konsumentvägledning

hallakonsument.se/kommunernas-konsumentverksamhet

Telekområdgivarna

telekomradgivarna.se

Min månads- budget

Månadsbudget, belopp i kronor

Inkomster (efter skatt)	
Lön	
Föräldrapenning	
Barnbidrag	
Underhållsstöd/underhållsbidrag	
Bostadsbidrag	
Arbetslöshetsersättning	
Studiebidrag/studiestöd	
Sjukpenning	
Sjuk- och aktivitetsersättning	
Övriga inkomster (bidrag, stipendier m.m.)	
Summa inkomster per månad efter skatt	

Utgifter	
Mat	
Kläder och skor	
Fritid och lek	
Mobiltelefon	
Personlig hygien	
Barn- och ungdomsförsäkring	
Förbrukningsvaror	
Saker till hemmet	
Medier (tv, musik, bredband, tidning etc.)	
Hemförsäkring	
Bil	
Övriga försäkringar	
Bostad	
Hushållsel	
Lån (amorteringar och räntor)	
Resor med kollektivtrafik	
Arbetslöshetskassa och fackavgift	
Läkarbesök/tandvård/medicin	
<i>Summa utgifter</i>	
Sparande (buffert eller ett långsiktigt sparande)	
<i>Resultat (inkomster minus utgifter)</i>	

Nu är den
perfekta tiden
att ta tag i
din ekonomi!

www.dittbarnochdinapengar.se

